

A teleptől több száz méternyire D-re került elő 5 kirabolt szarmata sír, amelyek közül hármat körárok kerítette. A sírok tájolása DK-ÉNy. Leleteik (gyöngyök, fibula, fülbevaló stb.) és néhány római érem alapján nem lehetnek korábbiak a 3. század végénél. Valamennyit azonos módszerrel rabolták ki. Egyelőre kérdéses, hogy a temető a teleppel egykorú-e.

A bőséges leletanyag zöme a késő szarmata korra jellemző szemcsés, apró kavicsos, esetenként homokos anyagú kerámia, amely a leletanyag túlnyomó részét jelenti. Több gödörből került elő selejtes, deformálódott, rosszul égetett szemcsés kerámia. Ehhez képest sokkal kisebb mennyiségben találtunk finoman iszapolt anyagú, szürke és téglaszínű kerámiát. A kézzel formált cserepek száma elenyésző. A murgai típusú korsótöredékek, a római importtárgyak viszonylagos ritkasága, valamint egyéb leletek (íves hátú fésű, hun kori vaszabla stb.) a telepet a 4–5. századra keltezik. A római provinciális kerámiát néhány terra sigillata töredék és késő római mázas töredék képviseli. A kerámiatípusokat a fazéktöredékek, kisebb számban tál- és fedőtöredékek alkotják. Több orsókarika, orsógomb és egy grafitbevonatos, díszített kvád orsógomb is előkerült. A teleprészlet fémtárgyai bronz- és vasfibulák, bronzkarperecek, vas kések, vascsatok, vaszabla stb. A 638. ház betöltésében körszelet fogójú csontfésűt találtunk, és további objektumokban is volt csontfésűtöredék, továbbá számos csontkorcsolya. Három gödörből került elő egy-egy pénz, 320–330-as évekbeli bronz aprópénzek (Gloria exercitus típus kettő és egy hadijelvényel, Constantinopolis). Viszonylag kevés volt az állatcsont. Sok esetben patics (áglenyomatos darabok is), őrlőkövek és töredékeik, salakdarabok kerültek elő. Több gödörben embercsontok is voltak.

Munkatársak: Almássy Katalin, Istvánovits Eszter, K. Németh András, Orosz Krisztina, Rácz Tibor régészek, Gál Krisztián, Gergely Balázs, György László, Jakab Attila, Mérai Dóra, Mersdorf Zsuzsa, Rácz Miklós, Szöllősi Géza, Sztáncsúj Sándor József (ELTE), Benedek András, Lakos Katalin, Nagy Márta, Pintye Gábor, Scholtz Róbert, Sóskúti Kornél, Zsoldos Attila (JATE) régészhallgatók; Gyöngyössy Adrienn, Kapitány Róbert, Skenderovics Lídia (Iparművészeti Egyetem), Borsos Hedvig, Hostyinszky Attila, Lukács Katalin, Pintér Erzsébet restaurátorok, Szánthó Dániel geodéta. Koordinátor: Tari Edit.

BATIZI ZOLTÁN – DINNYÉS ISTVÁN – KÖVÁRI KLÁRA –
KULCSÁR VALÉRIA – SIMON LÁSZLÓ – TARI EDIT

287. Üllő határa

(Pest megye) Ő, Sza, A, Á, Kk, Kú

Régészeti terepbejárást végeztünk az M0 autópálya nyomvonalán Gyál közigazgatási határától a 31. sz. főútig; 4–500 méter (lelőhely-lehatárolásoknál néha 7–800 m) szélességben. Az M0 autópálya délről kerüli meg Vecsés nagyközséget, majd Vecsés és Üllő között fordul

É felé, ahol Ecser és Maglód között halad tovább a 31. sz. főútig. Területünkön 14,1 km hosszú az M0 autópálya bejárat nyomvonala. Ehhez kapcsolódóan a Vecsést és Üllőt ÉK-ről és K-ről elkerülő 4. sz. főút nyomvonalát is bejártuk, 12,5 km hosszúságban. A teljes nyomvonalhosszon 2,84 km-t erdő borított, és 1,12 km-t gázos elvadult növényzet fedett.

Üllő határában 22 lelőhelyet találtunk, melyek közül kilencnek teljes régészeti feltárását tartom indokoltnak. (Lásd fent, Üllő 5. sz. lh.). Öt lelőhely esetében elegendő a szondázó kutatás, nyolcra a területén pedig régészeti szakfelügyeletet javaslok. Ezek között több olyan is van, ahol mindössze 1–2 darab cserép utal régészeti lelőhelyre. A regisztrált 22 lelőhelyen őskori, szarmata, avar, Árpád-kori, késő középkori és kora újkori felszíni telepnyomokat illetve szórványleleteket találtunk.

A leletek a ceglédi Kossuth Múzeumba kerültek.

TARI EDIT

288. Vaskút, Várhely

(Bács-Kiskun megye) Sza

2001. november 24-én végeztem terepbejárást a lelőhelyen, ahol két különböző halomcsoport található. A Kőhegyi Mihály által feltételezett földvár az úttól (Vaskút és Gara közti út) kb. 200 m-re K-re található. A földvár állapota jónak mondható, a környéke és a teljes terület frissen volt szántva, a terepbejáráshoz kiválóan alkalmas volt.

A másik halomcsoport, amely az előzőtől ÉNy-ra található, kb. 250 m-re, az út közvetlen közelében van, attól csak kb. 30–40 m-re. Ez a halomcsoport három halomból áll, amelyek állapota ugyancsak jónak mondható. A földvár és a halmok környékéről igen kevés anyag került elő (római házi kerámia).

A két halomcsoport közti területen az úttól kb. 150 m-re, K-re, a két halom között félúton, egy igen kis területen, igen nagy sűrűségben kerültek elő különböző korú kerámiatöredékek. A lelőhely nem emelkedik ki környezetéből. A lelőhely kiterjedése kb. 20×30 m. Ettől a területtől eltávolodva már nem is mutatkozik leletanyag. Leletanyag: szarmata korongolt és kézzel formált cserepek.

VADAY ANDREA – HAJDÚ ÁDÁM

289. Vasszilvágy, Római katolikus templom

(Vas megye) Kk

A ma álló épület szentélye a 14. század harmadik harmadában Nagy Lajos király uralkodása alatt épült Ny-i karzatos íves záródású apszisú, bélletes kapujú, egyhajós templom, melynek K-i falán a 15. században kisméretű négyzetes ablakot nyitottak. É felől a halottak kapujánál sekrestyét építettek.

A középkori templomhoz 1732–1734 között a középkori hajó Ny-i falának és tornyának elbontása után új hajót építettek toronnyal. Az egész hajó alá kriptát építet-

tek, melynek nagy részét a temetkezések függvényében lefalazták. A középkori ablakokat befalazták. Ekkor a már szentélyként szolgáló hajón új ablakot alakítottak ki.

A 18. századi bővítéskor elbontották az É-i sekrestyét, a középkori szentélyt megtartva az szolgáló sekrestyéként.

A 18. század végén D-ről oratóriumot építettek, kaput törtek a középkori falba. A középkori hajóban, azaz barokk szentélyben új ablakot vágtak É-ről új sekrestyét építettek. A szentély és az oratórium kehlheimi mészkőborítást kapott, a sekrestye téglapadozatot.

A csehsüveg boltozatú sekrestyét 1909-ben lebontották, álstukatúrta kapott. Felépült a mai oratórium, új, nagyméretű nyílást alakítottak ki. Ekkor bontották le a középkori szentélyt. A diadalívet egy futó téglasorral berakták alap nélkül.

A jelenlegi oratórium mai képe 1962-ben alakult ki. Kátrányba halszálka parkettát raktak. A négyzetes nyílást ívessé alakították, üvegezett, hegesztett vasajtóval látták el. A D-i, mai sekrestye 18. század végén lerakott kehlheimi mészkőlapjaira kátrányt kentek, majd mozaikparkettát utánzó műanyag padló került rá. Ugyancsak kátrányt kentek a hajó É-i falára, majd arra került a vakolat belülről, kívül pedig körben, nagy szilárdságú cementes lábazat.

HAJMÁSI ERIKA

290. Vác, Vár

(Pest megye) Á, Tő

Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal építési engedélyével és műemléki művezetésével, Vác Város Önkormányzata megbízásából és költségére, Mladek Ferenc váci építész helyi irányításával, a nagymarosi HÓD Kft. kivitelezésében tovább folytatódott a váci vár Dunára néző várfalának helyreállítása. E terv keretében 2001-ben műemléki kivitelezést kísérő feltárást végeztünk a vár udvarának D-i részén. A cél a D-i várfal nyomvonalának rögzítése volt. Az ásatás során feltártunk húsz 11. századi temetkezést, hasonló korú telepjelenségeket, 13. századi kemencét, fal- és épületmaradványokat. Megtáltuk a D-i hosszanti várfalat, sajnos nagyon kitermelt állapotban, s az őt kísérő, igen szabálytalanul lerakott cölöpsort, valamint a várárok kezdetét. Az egész területet rendkívül nagy mértékben bolygatták, mind a török korban, mind a 18–19. században. Ásatási eredményeink alapján azonban mégis ki lehet szerkeszteni, és helyre lehet állítani a vár D-i sarkának, valószínűleg török kori megépítését.

TETTAMANTI SAROLTA

291. Vászoly, Imre utca

(Veszprém megye) U

Vászoly község területén 2001. június 12. és július 24. között zajlott a szennyvízvezeték kiépítését megelőző régészeti feltárást. A falu nyugati területén az Imre ut-

cában, a fővezeték nyomvonalán régészeti leletek kerültek elő.

Az Imre u. 211/1 helyrajzi számú zsákutcájától kezdve, északi irányba őskori objektumokat sikerült megfogni, és azonosítani. A vezeték nyomvonalán 12, a lengyeli kultúrához tartozó telepre utaló objektumot, egy kemencét (?) és egy őskori sírt dokumentáltam. A nagy mennyiségű leletanyag kerámiából, állatcsontból, magkövekből és szilixekből állt. Valószínű, hogy a kultúra korai szakaszában telepedett meg a lakosság. A lelőhelyeket a korábbi közművekkel sajnos már átvágták, és részben megsemmisítették.

Az Imre utca nyugati oldalán található domboldal szintén lakott volt az őskorban, amire az a négy régészeti objektum is utal, amelyekből szintén őskori, lengyeli leletanyag került elő. A dombháton a telkeket már kimérték, az építkezések előtt a megelőző feltárást el kell végezni. A leletek már 10 cm mélyen is jelentkeznek, sőt a humuszréteg is kevert őskori anyaggal. A területen folytatott szántás során kerülhetett a leletanyag a felsőbb rétegekbe. A telektulajdonosok elmondása alapján a felszínről is lehet magköveket, szilixeket és csontokat gyűjteni.

Az András és a Vazul utca mentén szórványosan kerültek elő mázas kerámiatöredékek és állatcsontok a korábbi közművek beásásainak kevert földjéből, régészeti objektumot nem találtam.

KIRCHHOF ANITA

292. Vecsés, Lakópark

(Pest megye) Sza, Á

Az Architect-Bau '98 Kft. rendelte meg a Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságától a Vecsésen létesítendő lakópark területének megelőző régészeti feltárást 2001 nyarán. A Budai Nagy Antal és a Dobó Katica utca által közrezárt területen található a Vecsés 10., 89. és 99. régészeti lelőhely. 18 kutatóárkot ástunk ki előzetesen a próbafeltárást során, majd a kutatóárkokat szelvényekké nyitottuk össze. Összesen 16300 m²-t tártunk fel.

Mind a szarmata, mind az Árpád-kori településhez tartoznak a talált és dokumentált telepjelenségek. Ez az egykori település házalapozásaiból, a települést kerítő és egyéb árkokból, tűzhelymaradványokból, tárolóvermekből, gödrökből áll. 14 házat tártunk fel, ebből 2 volt szarmata, a többi Árpád-kori. A szarmata házakban nem volt tűzhely, az Árpád-koriak között 1 kőkemencés ház, 11 agyagkemencés, földbe mélyített épületet találtunk. A kemencék egy részénél a sütőfelület alá hőtartó cserépréteget terítettek. Külön említésre méltó a 123. számú Árpád-kori ház. A téglalap alakú épület hosszten-gelyében három nagyméretű cölöplyukat, mind a négy sarkában és az oldalfalai mellett, egymástól 40–80 cm távolságra, összesen 20 cölöplyukat bontottunk ki. A házban két kemence volt, mindkettőbe később cölöpöt ástak. Számos objektumban találtunk állatcsontokat, valamint 2 gödörben kutyacsontvázat.